

OPBOUW

WEEKBLAD TOT OPBOUW VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

uitgave van de gereformeerde persvereniging opbouw

Mensen tot Jezus brengen

*„En zie, daar kwamen (enige) mannen met een verlamde op een bed, en zij trachtten hem binnen te dragen en hem voor Jezus te leggen.”
(Lukas 5 : 18)*

De geschiedenis van Lukas 5 : 17-28 is heel bekend, en, omdat hij ook door Mattheüs en Markus verteld wordt, ook belangrijk. Belangrijk genoeg om ons op weg te helpen bij de bezinning op de vraag, hoe wij in ons kerkewerk mensen tot Jezus kunnen brengen, zowel in onze binnenkerkelijke activiteiten, zoals prediking, catechese, bijbelkringen en (jeugd)verenigingen, als in onze activiteit als kerk naar buiten toe, ons evangelisatiewerk.

Brengen tot Jezus

Een mens komt altijd via anderen tot God. Mensen worden door God ingeschakeld om anderen Zijn Naam te openbaren. De vrienden van de verlamde man uit Lukas 5 zullen allereerst hun zieke vriend over Jezus verteld hebben. In een goed contact, zoals we dat tussen vrienden mogen veronderstellen, konden zij hun verhaal over Jezus kwijt. Een goed contact is een eerste vereiste voor de overdracht van het Evangelie. Natuurlijk is daarbij een innige relatie van de „overdrager” met God voorondersteld. Vanuit die relatie is goed contact met de medemensen mogelijk en is er ook oog voor de noden van die medemensen. Die nood bij Jezus brengen behoort ook bij de verantwoordelijkheid van de christelijke gemeente.

Voor het brengen van mensen en hun nood tot Jezus is het ook nodig, zo laat deze geschiedenis zien, dat mensen samenwerken. Het is vrijwel nooit zo, dat één mens een ander tot Jezus brengt. Meestal is die ene mens een schakel in het geheel, dat door de Heilige Geest in beweging is gebracht en wordt gehouden: de gemeente.

We zien in Lukas 5 : 17-28 ook de mensen getekend, die rondom Jezus staan en tot onze beschaming zien we, dat die mensen als een muur fungeren, die het dat

DOOR
R. BRANDS
DEN HELDER

groepje mensen met hun hulpbehoevende vriend onmogelijk maakt om bij Jezus te komen. Ja, de mensen kunnen een verandering zijn om bij Jezus terecht te komen. Maar door die belemmering lieten de mannen, die hun verlamde vriend tot Jezus wilden brengen, zich niet tegenhouden.

In geloof en volharding wisten ze de zieke over mensen-en-muren heen bij Jezus te brengen. Ja, het is mooi om te behoren bij de schare-rondom-Jezus, maar omzien naar de ander die we niet in de weg moeten staan, geeft grote zegen.

Zijn bij Jezus

Toen de verlamde man eenmaal bij Jezus was, hield de menselijke activiteit op en begon Jezus Zijn werk en daarbij hield Hij niet slechts de buitenkant, maar heel de mens werd in Zijn werk betrokken. Hij bestrijkt nl. ook dat deel van ons leven dat zich afspeelt aan de binnenkant, ons innerlijk. Voor Hem blijft niets verborgen. Hij weet ook van de samenhang tussen ziekte en zonde. In de visie op die samenhang

brengt Jezus in Lukas 5 een grondige verandering aan: Volgens de officiële joodse leer werd iemand ziek tengevolge van zijn persoonlijke zonde. Maar Jezus laat zien dat het anders ligt door de man de zekerheid van de vergeving te geven, terwijl hij nog verlamd teneer ligt.

Zo baant de vergeving van Christus voor een mens de weg naar het Koninkrijk Gods, naar het Rijk zonder tranen en dood, zonder geklaag en rouw. Zonder de basis van vergeving en verzoening zou die weg onoverkomelijk gebarricadeerd zijn. Mensen, die die vergeving en verzoening niet willen aanvaarden, zullen die weg naar Gods Rijk niet begaan. Zulke mensen waren er in het huis, waar dit gebeuren plaats vond, ook aanwezig, mensen, die protesteerden, maar tegenover wie Christus toch de aan de man-in-nood toegezegde vergeving handhaafde, ook al leidde dit tot vijandschap van de kant van de Farizeeën en Schriftgeleerden: Jezus ging door met Zijn werk, ook al zou het later tot Zijn kruisdood leiden en Hij volbracht ook in dit geval geen half werk. Na de vergeving volgde ook de genezing. In die genezing gaf Hij een bevestiging van Zijn volmacht om zonden te vergeven. De waarheid en de kracht van Zijn woorden werden openbaar in de genezing. Daarmee gaf Jezus zekerheid van vergeving der zonden – op aarde; niet pas in de hemel, waar God het volgens de Joden alleen zou kunnen doen, maar op de aarde – daar, waar wij, mensen, nu zijn, ongeacht onze situatie. Maar het bleef niet bij vergeven alleen: ook genezen. Van het zeker komende Koninkrijk van God in Christus is de wat onzeker(?) op zijn benen staande genezen verlamde man mede een voorbode.

God verheerlijken

In gelovige gehoorzaamheid stond de man op. Nu is voor iemand, die gehoorzaamt, de gene, die de opdracht geeft, belangrijker dan hijzelf. In gehoorzaamheid ligt iets van zelfverloochening. Naam en adres van de zieke worden in deze geschie-

Inhoud

- 265 Ds R. Brands,
Mensen tot Jezus brengen
- 266 Drs H. de Jong,
'Clair' en 'obscur' in onze
verhouding tot God (slot)
- 266 Ds A. H. Algra,
Pastorale Notities
- 268 D. W. L. Milo,
De violist op het dak
Marc Chagall 1887-1985
- 269 C. J. de Leur,
Een kleine gemeente...
hoe moet dat? (4)
- 270 Drs P. J. van Kampen,
Het Concilie van Chalcedon van 451.
- 271 Ds J. D. Houtman,
Boekbespreking

denis dan ook niet genoemd. evenmin als de namen van de „dragsters”. God wordt verheerlijkt: Hij staat in het middelpunt. Een zieke heeft nogal eens de neiging zelf het middelpunt der belangstelling te willen zijn. Hier is dat anders: De genezen verlamde man ging heen, God verheerlijkende, in geloof en gehoorzaamheid, aldus een getuigenis gevende. De verheerlijking van God zal het centrum van al ons werken in het Koninkrijk Gods moeten zijn: Niet wijzelf, die zoveel dingen zo goed kunnen, moeten centraal staan, maar God moet verheerlijkt worden, mede door onze woorden en daden. En dan zijn er ook voor de buitenstaanders ongelooflijke dingen te zien, zodat ook zij God gaan verheerlijken.

Menselijke activiteit wordt door God gewild en gebruikt om andere mensen tot Jezus te brengen en leidt onder Zijn bestuur tot „ongelooflijke dingen”. Zó en dáár en dan werkt God in Christus aan Zijn Koninkrijk. Hij voltooit het werk van Zijn liefde. Hij laat dat werk van Zijn hand niet varen.

'Clair' en 'obscur' in onze verhouding tot God

(5 - slot)

Wij zouden tenslotte weer terecht komen in het Nieuwe Testament om daarin stil te staan bij een woord van Jezus in Mattheüs 11 en van Paulus in Romeinen 9. We hebben zodoende onze verkennings-tocht door de Schriften wel wat schots en scheef ondernomen, maar dat zorgde tegelijk voor wat afwisseling in het 'landschap'. Het ging er immers ook niet om een ontwikkelingslijn te laten zien, die heel vaagjes in het Oude Testament begint en allengs aan duidelijkheid wint. Veeleer frappeerde ons iets kenmerkends door heel de Schrift heen en overal even duidelijk.

In Mattheüs 11:25-30 zegt de Here Jezus achter elkaar drie dingen: 1) „Ik dank U, Vader, Heer des hemels en der aarde, dat Gij deze dingen voor wijzen en verstandigen verborgen hebt, doch aan kinderkens geopenbaard. Ja, Vader, want zó is het een welgevallen geweest voor U,” 2) „Alle dingen zijn mij overgegeven door mijn Vader en niemand kent de Zoon dan de Vader, en niemand kent de Vader dan de Zoon en wie de Zoon het wil openbaren,” en 3) „Komt tot Mij, allen die vermoeid en belast zijt en Ik zal u rust geven; neemt mijn juk op en leert van Mij, want Ik ben zachtmoedig en nederig van hart, en gij zult rust vinden voor uw zielen, want mijn juk is zacht en mijn last is licht”.

Wanneer we nu proberen tussen deze drie geweldige woorden van onze Heiland te onderscheiden, dan moeten we zeggen dat de eerste en de derde ons meer toegankelijk zijn dan de tweede. Bij de derde is dat zonder meer duidelijk omdat het een uitnodiging bevat, waardoor elke vermoeide en belaste zich mag aangesproken weten – en wie is dat eigenlijk niet? Het eerste woord bevat het onderscheid tussen de 'wijzen en verstandigen' enerzijds en de 'kinderkens' aan de andere kant en ook hiervan kunnen we zeggen dat de Schrift met deze aanduidingen geen abakadabra spreekt. Het is volstrekt duidelijk wie Jezus met de 'kinderkens' bedoelt. Hij zegt zelfs ergens (Mattheüs 18:3): „Voorwaar, Ik zeg u, wanneer gij u niet bekeert en wordt als de kinderen, zult gij het Koninkrijk der hemelen voorzeeker niet binnengaan.” Je kunt er dus alles aan doen om naar de maatstaven van het Koninkrijk 'kind' te worden. En toch zou het niet goed zijn wanneer wij nu met behulp van de zeer duidelijke eerste en derde uitspraak de tweede om zo te zeggen zouden overspoelen. Dit tweede woord van Jezus in dit verband is zeer majesteitelijk van

DOOR
H. DE JONG
AMSTERDAM

aard. Het laat ons van op een afstand de zeer grote intimiteit zien die er tussen de Vader en de Zoon bestaat. Daar blijft het echter niet bij. Deze intimiteit wordt ook naar de mensen toe opengesteld. Maar op wat voor een volstrekt verheven wijze gebeurt dat! „Niemand kent de Zoon dan de Vader en niemand kent de Vader dan de Zoon, en wie de Zoon het wil openbaren.” Vooral dat 'wil openbaren' spreidt hier een absoluut gezag ten toon. Ongepast is het immers hierbij het

schijnbaar zo logische commentaar te plaatsen: 'en wie het de Zoon wil openbaren'? – o, dat zijn natuurlijk de 'kinderkens' uit het vorige vers en de 'vermoeiden en belasten' uit het volgende. Niet, dat dat nergens op zou slaan, maar wij hebben dan dit woord binnen onze overzichtelijkheid getrokken. Die wil van de Zoon is dan voor ons controleerbaar geworden. En dat is nu juist niet de bedoeling.

Ach, wij weten toch hoe wij kerkmensen zulke woorden als 'kinderkens' en 'eenvoudigen' en 'klein kuddeke' enz. rancuneus naar ons toe kunnen graaien? Hoe wij er onze kneuterigheid schriftuurlijk mee kunnen verdedigen en er de burgerlijkheid van ons gemeentelijk leven mee kunnen goedpraten? Hoe onnozeler des te echter!

Zodoende dwalen er heel wat echte en nederige kinderen van God buiten Christus' gemeente rond om geen andere reden dan dat ze enig verstand hebben meegereggen en gebruiken, enige smaak hebben ontwikkeld en die volgen of enige fantasie in hun bagage hebben die hen bij de kerkelijke keurmeesters verdacht

heeft gemaakt, terwijl degenen die binnen zijn, soms van het kind-zijn alleen maar het kinderachtige ten toon weten te spreiden.

Het is daarom noodzakelijk Christus te laten uitmaken wie kind is en wie te eigenwijs is om bij de kerk te behoren. Vandaar mijn pleidooi om die drie woorden van Christus uit Mattheüs 11 niet eigenmachtig door elkaar te klutsen, maar ze elk hun zelfstandigheid te laten behouden. „...en wie het de Zoon wil openbaren”, – dáár is de Meester en Hij roept ons: gewonen en ongewonen, begaafden en modalen en misdeelden, mensen-recht-toerecht-aan en mensen met een krul in de staart. Maar wel allemaal: 'kinderkens'. Want Hij kent de zijnen. Hij alleen.

Ten opzichte van de 'claire' spreuken 1 en 3 vertoont spreuk 2 dus iets 'obscur'. En ik hoop dat u ziet hoe heilzaam dat is. Als we hier alles 'clair' maken, dan wordt de kerk onze zaak, om niet te zeggen: ons zaakje. Christus' gemeente krijgt in de Schrift een overvloed van karakteristieken mee: kinderkens, eenvoudigen, godvrezenden, kleinen, armen, verdrukten. En nog veel meer. Zulke karakteristieken zeggen wel iets, of liever: veel, over de stijl van de goddelijke verkiezing. „God wederstaat de hoogmoedigen, maar de nederigen geeft Hij genade” (Spreuken 3:34; 1 Petrus 5:5). Des te scher-

Catechisaties

Deze week zijn in veel kerken de catechisaties weer begonnen.

In enkele gebeurde dat al eerder, nl. daar, waar men gelijk-op met de scholen gaat. En wat er op de scholen gebeurt en over de scholen geschreven is in de laatste tijd, dat is hier en daar ook onderwerp van gesprek in de kerkeraad en tijdens gemeente-avonden. Op 1 augustus is in werking getreden de wet op het basis-onderwijs. Ik behoef daar niet over te schrijven, maar wel is duidelijk de vraag naar voren gebracht, in allerlei verband: zit de catechisatie niet met dezelfde vraagstukken als de school? Moeten we niet af van het „voor-de-klas-staan” en moet het met de catechisaties niet een heel andere kant op? En verscheidene predikanten zeiden eerlijk, dat het catechiseren, in „dése tijd” en met „dése jeugd” hun een last geworden is, bijna te zwaar om te dragen. Er waren er, die hulp zochten bij de kerkeraad en in de gemeente. Hier, in Maassluis, was het vorig jaar al zo en het is nu nog meer

Pastorale notities

DOOR
A. H. ALGRA
MAASSLUIS

uitgewerkt, dat de catechisaties het werk zijn van een „team”. Dat is zo gekomen door het feit dat ik niet meer in staat was alle catechisaties te geven. Door mijn gezondheidstoestand. Vroeger was in zo'n situatie de eenvoudige oplossing: bellen met een naburige predikant, of die de lessen geven wil. Maar de kerkeraad in Maassluis dacht: kunnen we het niet samen doen? Er werd een werkgroep gevormd die de verantwoordelijkheid voor de catechisaties op zich nam. Voorzitter is een directeur van een scholengemeenschap voor l.b.o., verder zit ik er in, dan verder een leraar (een bioloog) en een makelaar, die als gevolg van zijn talrijk kroost het in de vingers heeft om het „zaad des verbonds” te onderwijzen. De werkgroep praat over het hoe en

wat en de medewerkers, het hadden natuurlijk ook medewerksters mogen zijn, vullen elkaar aan, vallen voor elkaar in en als iemand bijvoorbeeld aan een onderwerp uit de kerk-geschiedenis toegekomen is, vraagt hij of de predikant dat voor zijn rekening nemen wil. Zo hebben de catechisanten af en toe ook een ander in hun midden, net zoals dat op school gebeurt. Ik schrijf dit niet om landelijk te laten weten, hoe goed wij het hier doen, maar om iets te doen aan een verdrietige klacht, die ik van meer dan één collega gehoord heb: „Ik wou dat de kerkeraad en de ouders me hielpen in plaats van overal kritiek op te hebben. Want waar komen ze mee? U moet ze de catechismus uit het hoofd laten leren, want dat moesten wij vroeger ook. U moet ze harder aanpakken, u moet ze veel laten opschrijven enz. En ze weten niet, hoe ik zoek en tast naar de manier om de jongens en meisjes te interesseren voor de catechisatie. Want het zijn echt leuke kinderen en ze praten graag en gemakkelijk, maar luisteren, dat is zo moeilijk voor ze”.

per echter moeten wij opletten wanneer de christelijke gemeente volstrekt *kwaliteitsloos* aan ons wordt voorgesteld: „...en wie het de Zoon wil openbaren.” Zulke uitdrukkingen verhinderen ons ooit de verkiezing zelf ter hand te gaan nemen. Zij blijft Gods geheim.

Tenslotte naar Paulus en wel naar een bekend woord van hem waarvan veel mensen zouden willen dat het niet in de Schrift stond: „Jakob heb Ik liefgehad, maar Ezau heb Ik gehaat” (Romeinen 9 : 13). Hier staat 't dan toch maar dat het mes van de goddelijke voorbeschikking de koek der mensheid middendoor snijdt, zonder dat daar van onze kant enig verhaal op is. Als er één woord is dat ons plaatst voor de ondoordringbaarheid van Gods raad, dan toch wel dit! Inderdaad 'obscur'.

Men heeft wel getracht onder het bedreigende van dit tekstwoord uit te komen door op te merken dat 't hier niet over de lotsbestemming van *personen*, maar van *volken* zou gaan. Immers Jakob en Ezau komen in de Schrift behalve als personen ook als volken voor, ja, je zou ze op verschillende plaatsen als gepersonifieerde volken kunnen opvatten. Laten we dat hier ook doen, zo is dan de gedachte. Inderdaad komt daar een niet gering voordeel in mee. Om een voorbeeld te noemen: wat er te eniger tijd aan rampspoed over het nederlandse volk besloten mocht worden, als *afzonderlijke* Nederlander zou daar altijd nog aan te ont-komen zijn. Voor de afzonderlijke Edomiet zou dus de druk behoorlijk van de ketel zijn, als bedoeld was: Israël (als volk) heb Ik liefgehad en Edom (als volk) heb Ik gehaat. Het tekstwoord zou er 'n beetje 'clair' van worden.

Maar in de Schrift zelf slaat het bekende woord toch te duidelijk in de eerste plaats op die twee jongens die daar in de tent van Rebekka hebben rond geravot. Paulus roept zelfs de situatie op die daar nog aan vooraf ging: „Want toen de kinderen nog niet geboren waren en goed noch kwaad gedaan hadden... toen werd gezegd...” (vs 11). Daar helpt geen moedertje-lief aan: dit is, wat er verder nog aan vast moge zitten, in de eerste plaats persoonlijk.

Jawel, zegt u, maar wát werd er toen tegen hen of over hen gezegd? Ezau, jou haat Ik? Jakob, jou heb Ik lief? Dat woord over het haten van Ezau en het liefhebben van Jakob stamt toch uit een veel latere tijd? Het heeft geklonken uit de mond van de profeet Maleachi in de dagen dat

Jakob en Ezau al lang tot volkeren waren uitgegroeid. Dus, gaat het in Genesis tòch niet meer over volkeren-lot dan over persoons-bestemming?

Daarom nog eens, wát werd er nu aanvankelijk in die aartsvaderlijke tijd over die twee jongens gezegd? Dit was het Godswoord dat de zwangere Rebekka te horen kreeg: „de oudste zal de jongste dienstbaar zijn” (vs 12). Letterlijk in de tekst van Genesis (25 : 23): „de meeste zal de jongste dienen” – een opmerkelijke formulering die inderdaad laat zien dat hier aan personen en aan volken gedacht is. Want 't woord 'meeste' of 'talrijkste' doet denken aan een groep, terwijl het woord 'jongste' alleen maar persoon-aanwijzend is. Dus, dat 't Godswoord zich niet enkel tot die kinderen persoonlijk richtte, kan de vrager worden toegestemd.

Maar hoezeer nu ook in dit orakel een persoonlijk-bovenpersoonlijke lotsbestemming wordt aangekondigd, het is toch geen *gesloten* woord. Er zit een deur in. Ezau, Edom, kon hieraan gehoorzaam worden en zijn leven in dienst gaan stellen van de jongere broer. Hoe moeilijk dat ook voor hem zou zijn (zoals 't later voor Jonathan moeilijk moet zijn geweest zich ten dienste van David te stellen!). Wanneer Ezau zich aan dit orakel onderworpen had, zou er voor hem verbondsheil zijn geweest. Hij zou dan 'in' Jakob gezegend zijn geworden. Dat was de *opening* die er voor Ezau in zat.

Dit is niet gebeurd. We weten dat Ezau van meet af aan tegen zijn bestemming in verzet is gegaan. Heftig en volhardend. Ook zijn nageslacht, het volk der Edomieten, is met volle overtuiging in die traditie getreden. Het heeft Israël te vuur en te zwaard vervolgd. Voortdurend. Zo wordt voor ons dat vele eeuwen later klinkende Godswoord bij Maleachi begrijpelijk: „Ezau heb Ik gehaat” (Maleachi 1 : 3). Te begrijpen, gezien bijvoorbeeld tegen de achtergrond van een uitspraak als deze van de profeet Ezechiël dat Edom een *eeuwige vijandschap* heeft gekoesterd tegen Israël (35 : 5). Die eeuwige vijandschap maakt Gods eeuwige haat tegen Edom bijna aannemelijk. Het verschrikkelijke dat Maleachi zegt, is dus Ezau's verdiende loon. Nietwaar? 'Clair' toch?

Toch zijn we nu bezig iets doorzichtig te maken dat in zichzelf ondoorzichtig is. Kijk, als Paulus had geschreven: tot Ezau was gezegd: de oudste zal de jongste dienstbaar zijn, maar dat heeft Ezau aan zijn laars gelapt en zo is het voor hem uitgelopen op het ontzettende: Ezau heb Ik ge-

haat... maar er stáát: „Want toen de kinderen nog niet geboren waren en goed noch kwaad hadden gedaan – opdat het verkiezend voornemen Gods zou blijven: niet op grond van werken, maar op grond daarvan dat Hij riep – werd tot haar gezegd: de oudste zal de jongste dienstbaar zijn, *gelijk geschreven staat*: Jakob heb Ik liefgehad, maar Ezau heb Ik gehaat.” (de verzen 11-13).

De moeilijkste woorden uit deze passage heb ik schuin laten drukken. Want door deze woorden 'gelijk geschreven staat' plaatst Paulus een =-teken tussen de tijd van de aartsvaders en die van Maleachi vele eeuwen later. De ontwikkeling *van* het begin-orakel aan Rebekka dat nog een openheid bezat náár het gesloten Godswoord van Maleachi, dat voor Ezau/Edom de pas afsneed, wordt verwaarloosd. De geschiedenis van Israël schuift hier als een harmonika in elkaar. Het ongelijke wordt gelijk verklaard. Er ontstaat een eigenaardige gelijktijdigheid. Dat komt doordat Paulus hier niet *heilshistorisch* spreekt, maar puur *predestinatie*ans. Hij laat geen ontwikkeling zien, maar opent Gods verborgen raad. Hij leest de afloop in de aanvang in.

Maar dit is toch niet naar de gewoonte van de Schrift? Zegt Mozes niet: „de verborgen dingen zijn voor de Here onze God, maar de geopenbaarde zijn voor ons en onze kinderen voor altijd, *opdat wij al de woorden dezer wet volbrengen*” (Deuteronomium 29 : 29)? Is 't de Schrift niet eigen om ons op onze verantwoordelijkheid te drukken? En wordt dat dan niet ontkracht door een puur predestinatieans spreken?

Zeker! Echter, het betreft hier *dode* mensen (Ezau en even verderop farao) voor wie het heden der genade voorbij is. Aan hen is de aansporing tot verantwoordelijkheid boter aan de galg gesmeerd. Dode mensen zijn het over wie de Heilige Geest hier bij hoge uitzondering iets loslaat over hun verwerping omdat hun rol zo belangrijk was. En de apostel gebruikt hen nu als *voorbeelden* om er zijn joodse tijdgenoten mee te waarschuwen: die werkelijkheid van eertijds, Jakob en Ezau, zonen van één ouderpaar, en dan toch dat uiteengaan van de wegen, dat is niet passé. Zo kan het nóg gaan. Er is dus geen sprake van dat de Schrift *levende* mensen met dergelijke definitieve zinnen dat God hen zou haten, op het lijf valt.

Ook bij Meleachi trouwens merken we al dat hij de oude geschiedenis op deze wijze gebruikt. Vergelijk deze zinnen eens met elkaar: 1) Maleachi 1 : 2, 3:

Redactie

Ir. A. Biersteker
T. Hoekstra
Drs. H. de Jong
Drs. P. van Kampen
Mr. dr. J. Meulink
D. W. L. Milo
Ds. K. Muller
Ds. E. R. Postma

Adres van de Redactie:

Ds. K. Muller, Dovenetel 45,
8446 SH Heerenveen
Tel. 05130-20476

Kerknieuws / Uit breder kring

M. J. F. van der Wal
Brugakker 60-17
3704 RA Zeist
Tel. 03404-61525

„Was niet Ezau Jakobs broeder?... Toch heb Ik Jakob liefgehad, maar Ezau heb Ik gehaat”, en 2) Maleachi 2 : 10: „Hebben wij niet allen één Vader? Heeft niet één God ons geschapen? Waarom zijn wij dan trouweloos tegenover elkander en ontheiligen het verbond onzer vadersen?” „Was niet Ezau Jakob's broeder?” is een zin die naar strekking verwant is met 'hebben wij niet allen één Vader?' Dat wil zeggen dat Maleachi het oude konflikt van de aartsvaderlijke tijd zich ziet herhalen *binnen* het Verbondsvolk van zijn dagen. Ezau is geestelijk onder ons! zo wil hij zeggen. Daarom komt de profeet op 't laatst van zijn boek terecht bij de rest der godvrezenden, die de Here God ten eigendom zullen zijn, waardoor alsdan het verschil zal duidelijk worden tussen wie God dient en wie Hem niet dient (3 : 17, 18). (Wat ook het verschil was tussen Jakob en Ezau.)

Op soortgelijke wijze nu hanteert Paulus de voorbeelden van Ezau en farao voor zijn tijdgenoten. Hij wil niet uiteenzetten hoe het destijds lag tussen Gods almacht en hun verantwoordelijkheid, maar hij wil Israël met werkelijk afschrikwekkende voorbeelden waarschuwen dat de Christus-verwerping niet zonder gevolgen blijft.

Zo blijft het erbij dat „Ezau heb Ik gehaat” een 'obscur' woord is, uiting van een God die ons geen rekenschap aflegt van zijn daden en Die eeuwigheidsbesselingen neemt ten aanzien van de mensen. Toch zet ik er een 'clair' woord tegenover of: naast. Dit keer niet uit hetzelfde tekstverband, maar toch een woord dat door zijn gelijkheid van vorm eraan doet denken. Net als het profetische adagium 'Jakob heb Ik liefgehad en Ezau heb Ik gehaat', komt het tweemaal in de bijbel voor, nl. in het Oude Tes-

tament (Psalm 45 : 8) en in het Nieuwe Testament (Hebreeën 1 : 9), en het luidt als volgt: „Gerechtigheid hebt Gij liefgehad en ongerechtigheid hebt Gij gehaat”. En als er nu iemand is die bang wordt van dat eerste woord, laat hij dan aan dat tweede denken! Dat staat er óók. Het is een woord dat Gods *zakelijke* verkiezing betuigt naast dat andere dat van zijn *persoonlijke* voorbeschikking spreekt. Beide lijnen doorlopen de ganse Schrift, de ene 'clair', de andere 'obscur'. Ik kan ze niet verenigen, ik kan ze alleen aanwijzen. Verheuging met beving (Psalm 2 : 11) is tegenover beide gepast.

Het christelijke belijden omtrent verkiezing en verwerping in voorbeschikkelijke zin stuit vandaag op fel en venijnig verzet. Dat is geen wonder. Het God-zijn van God is daarbij in het geding. Mag Hij nog zijn Die Hij is? Of is Hij vanwege zijn woord van trouw aan ons gehouden tot algehele overzichtelijkheid? Soms wordt over het heilig verbond gesproken als ging het over een c.a.o.

Toch wil ik wat mijn geliefde kollega ds Rietkerk onlangs in ons blad over de Dordtse Leerregels geschreven heeft, hieronder niet rangschikken. Hij heeft vragen gesteld, scherpe vragen, en vanwege het vele misbruik dat van de leer der predestinatie gemaakt is (en nog wel wordt), mag dat, móet dat soms. Het gesprek dat daarover dan vervolgens op gang behoort te komen, zal als het goed is aan twee voorwaarden voldoen: de vrager is oprecht benieuwd naar de antwoorden en de beantwoorder zal serieus luisteren naar de vragen. Als aan beide voorwaarden wordt voldaan, dan mogen we ook zegen verwachten op ons verder nadenken hierover. Zegen in die zin dat we verder zullen komen, niet zozeer in het verstaan als wel in de eerbied en lofprijzing voor God en zijn heilsplan.

Als ik alle behandelde Schriftplaatsen nog eens overdenk, dan lijkt het mij toe alsof de Here God bij wat Hij ons over de *persoonlijke* verkiezing openbaart, overweegt: dat is ook zwaar voor jullie, en dat Hij ons daarom tegemoet komt met die lijn van de *zakelijke* verkiezing. Om ons houvast en vertrouwen te geven en ons de weg te wijzen. Of is dit nu een te menselijke gedachte? Hoe dat ook zij, ik vind die *zakelijke* lijn een *verzachting* ten opzichte van het decretum horribile (het huiveringwekkende besluit) zoals Calvijn de leer van de dubbele predestinatie eens typeerde.

De violist op het dak

Marc Chagall 1887-1985

Zo tien tot vijftien jaar geleden kondigde Mak van Waay (nu Sotheby) te Amsterdam een kunstveiling aan. Het klapstuk, op de catalogus afgedrukt, was een doek van Marc Chagall: een kleurig stuk onsamenvangende onzin. Het had een vogel, een muziekinstrument, een toren en de rest, die we van moderne schilderijen (menen te) kennen.

De zaal was tjokvol, het gonsde. Via de letter A kwam de veiling langzaam op letter B. En wie A en B gezegd heeft komt tot Chagall. Het werd doodstil. Alleen de veilingmeester werd gehoord – de adspirant-kopers knikten, staken een potlood omhoog, of koppelden af van de meute. Steeds schaarser werden de bidders, steeds spannender werd de opgedreven prijs. Eindelijk bleef een laatste bod van een laatste bidder over. Niemand meer? De hamer viel. Het stuk was voor enige tonnen verkocht. Als anticlimax stroomde de zaal voor driekwart leeg: het waren vooral de leerlingen van de kunstacademie geweest, die de verkoop hadden gevolgd. Voor de kopers was het hoogtepunt van de dag eveneens voorbij.

Wat is de reden dat Chagall's werk zo kostbaar is geworden, dat hij zelf betreurde boven het hoofd van de kleine man te schilderen? Hoe komt het dat zijn doeken over de gehele wereld in musea en particuliere collecties terecht zijn gekomen? Zit er meer in zijn werk dan „een kleurig stuk onsamenvangende onzin”?

Nu deze grote kunstenaar onlangs is overleden, willen wij een bescheiden poging doen om tot hem en zijn werk enigszins door te dringen.

Marc Chagall werd in 1887 te Witebsk in Rusland geboren, zoon van een kleine koopmansbediende, kleinzoon van een rabbijn. De armelijke omstandigheden van zijn jeugd in het voorrevolutionaire tijdperk, de sterke verbondenheid met het primitieve leven, hebben zijn werk altijd gekenmerkt. Van zijn vroegste jeugd af dronk hij de ervaringen in, memoriseerde die, zag ze in beelden terug en kon er over beschikken. Hij begon te tekenen, te schilderen ook, onder leiding van een plaatselijke kleine meester. Later bij een grotere leermeester in Petersburg. Door een beurs van een stadgenoot werd hij in staat gesteld (1910) zijn studie te Parijs af te maken. Daar in Parijs kwam hij in de roezige drukte van beeldende en dichtende kun-

DOOR
D. W. L. MILO
DALMALLY

stenaars; werd geconfronteerd met de werelden van Gauguin, Monet, Manet, Picasso, Degas, Cézanne, Mondriaan en... Vincent van Gogh.

Van diverse -ismen onderging hij invloeden, zonder zich erbij te voegen. Tot het expressionisme en surrealisme heeft hij sterk bijgedragen. Toch liet hij zich, Russische jodenjongen en individualist, in geen hokje vangen. Nimmer volwassen, volgepropt met jeugdindrukken, verbonden met het naakte leven, verheugde hij zich in 's levens schone en blijde momenten, en treurde om 's levens leed en onvrede.

De techniek en compositieleer, hem in Petersburg en de Franse School bijgebracht, temden zijn bruisende energie nauwelijks. Wetten van perspectief en zwaartekracht kwam hij zonder inspanning te boven. De gelijktijdigheid van gebeurtenissen uit diverse tijden, ervaringen uit verschillende landen, konden hem – waarnemer met fotografisch geheugen – niet in verwarring brengen. Beelden uit Rusland en Frankrijk kwamen op een doek samen. Mensen raakten de aarde niet meer aan of schenen op hun hoofd te staan. Na een periode van herkenbaarheid, hem door zijn leermeesters opgelegd, kwam hij tot een vlucht, waarin hij alleen voor ingewijden begrijpelijk scheen te blijven; maar een vlucht die zijn kijkers, voor wie het om herkenbaarheid ging, voor raadsels plaatste. In zijn Parijse periode, 1910-1914, gingen huizen in de lucht hangen, liepen mensen uit het doek en stond herhaaldelijk een violist op een dak te spelen. De wetmatige eenheid van tijd, plaats en handeling, zo aanwezig bij alle klassieke toneel- en schilderstukken, kon Chagall niet in haar greep krijgen.

Zoals een van de bekendste stukken van zijn tijdgenoot Picasso

diens „Guernica” was (het stervend paard bij zijn vernielde stadje tijdens de Spaanse burgeroorlog) zo werd de „Violist op het dak” een etiket, waaraan Chagall wordt herkend. Chagall heeft zelfs een film, later een musical, van zijn Violist beleefd. En men heeft hem begrepen, zoals uit film en musical blijkt: het leed van de arme Russen, landverhuizers, wandelende Joden, door een totalitair regime gedeporteerd; mensen die met alle vezels aan hun ras verbonden waren, met elke druppel bloed aan hun familie hingen en die alle plekken ter wereld met hun geboortegrond vergeleken. Maar ook mensen die alle leed te boven kwamen door hun relativisme en hun sterke religiositeit: kortom door hun blijde levenslust.

Zo beginnen we iets van Chagall te verstaan; althans genoeg om de term „kleurig stuk onsamenvangende onzin” los te laten. Er is trouwens meer, dat hem met Picasso vergelijkbaar maakt. Picasso immers heeft, voor hij „onbegrijpelijk” ging schilderen, zijn zogenaamde blauwe periode gehad: waarin hij met blauwe tinten stillevens, tafelen, kortom voor ieder verstaanbare stukken produceerde. Evenzo is Chagall begonnen met een periode, die knap en herkenbaar meesterwerk te zien gaf. Laten we daar eens naar kijken.

Uit die periode is allereerst gebleven: Vrouw met mand (1906), een stuk dat zó van Jozef Israëls kon zijn gekopieerd; dan Boerenvrouw (1907), dat een klassieke atelierstudie mag heten; vervolgens Huis in Park (1908), dat een ontwikkeling in de richting van Gauguin aanduidt, maar ook zonder titel verstaanbaar is; een Zelfportret (1909) met Rembrandtiek licht en schaduw, voornaam geschilderd; en het Portret van zijn Verloofde (1909): een knap en zeer herkenbaar meesterstuk.

Maar al in 1908 had hij een worp gedaan naar wat zijn toekomstige stijl zou blijken. Eerst de Dode Man, een stuk dat zowel aan de schoolse opleiding als aan zijn latere symbolen doet denken. Dit doek bevat een in bruine kleuren geschilderde straat. In die straat ligt een dode man op de harde grond. Zes brandende kaarsen om hem heen moeten voor de veilige aftocht van zijn ziel zorgen; of symboliseren ze met Heiman Dullaart de vergankelijkheid van dit leven? Een straatveger in de nabijheid accentueert het gegeven van de barre straat. Een vrouw heft haar armen jammerend ten hemel, eer ze in huis vlucht. Een man is al voor haar uit gegaan en liet in zijn haast zijn bloempotten val-

len. De hemel is groen en hoopvol voor de levenden. En op het dak van een huis zit een violist te spelen: hooggestemde jammer, ontroostbaar leed, of een klacht tot in de hemel? Deze violist is een herinnering aan zijn oom, zei Marc, die spelen kon „als een schoenmaker”; en het bewijs is de uitgehangen laars aan de gevel van het huis.

Zijn de rekvisieten van het stuk opgesomd, dan mag nog vermeld worden dat de opstelling evenwichtig is, dat er vloeiende diagonale lijnen zijn en dat er contrast bestaat tussen de vergankelijke (bruine) aarde en de eeuwige (groene) hemel. Tegenover het gevraagde begrip voor zijn persoonlijke symboliek biedt de schilder genoeg parate herkenbaarheid.

Ook een ander stuk, „De heilige familie” uit 1909, gaf duidelijk aan, in welke richting de jonge Marc zich zou ontwikkelen. Een boerenvrouw zit op de grond, haar Kind op de schoot, een borst ontbloot, een boekje (met bewaarde woorden?) in haar vrije hand. De man zit naast haar en wijst duidelijk op het Kind. Tus-

sen hen in staat een pot met vruchten. Op de achtergrond is de kinderzegen opnieuw geteerd; nu met een wieg en een kindje er in: herhaling van het hoofdthema, bezegeling van de waarheid. Een petroleumlampje en een hangklokje meubileren de armelijke ruimte.

Er is enig perspectief, aanduiding van de derde dimensie, op te merken (dat heeft Chagall nooit geheel losgelaten); maar er is nu een primitiviteit van ongemakkelijke lichaamshoudingen, en een symboliek, die de aandacht vergen. Want het kindje op de achtergrond blijkt niet slechts herhaling van het hoofdthema te zijn – maar draagt een kleine zeis! Symbool van het levens-einde, van de dood van het Kind, ook van het zwaard dat door de ziel van Maria gaat.

Op nog een werk uit deze tijd willen we wijzen: de Geboorte, uit 1910. Het is vlak voor zijn vertrek naar Parijs gemaakt. De moeder, die zo juist haar kind ter wereld bracht, ligt in de beslotenheid van een hemelbed. Achter haar staat de baker, die het kind ophoudt. Op de achtergrond

staat de vader het blijde nieuws aan de belangstellende burens te vertellen. Terwijl de geboortepartij in rood, bloedrood, is geschilderd – staan man en bezoekers in geel lamplicht.

Tot zover is alles aannemelijk en compositorisch aanvaardbaar. Maar... achter het bed komt de man nogmaals voor, die zich tijdens de geboorte onder bed schijnt te hebben verborgen. Hij heeft zo intens meegeleefd, was er zo bij betrokken, dat hij als het ware onder bed zat! Maar kan hij dan twee maal op een schilderij voorkomen? Bij Chagall wel: die geeft niet alleen de realiteit maar ook de gelijktijdigheid weer; niet slechts de voorstelling, ook het begrip. Zou de voorstelling op zichzelf het contact met zijn koper garanderen, het „begrip”, de samenvatting van gegevens en ervaringen in een totalitair beeld, geeft de spanning, de inspanning, de uitdaging aan de koper.

Chagall was een beurs waard. Hij ging naar Parijs. En wij gaan mee.

Een kleine gemeente..... hoe moet dat? (4)

WANNEER VOOR GEMEENTEN SITUATIE'S VERANDEREN, ZE KLEIN WORDEN, VACANT RAKEN EN ER WEINIG PERSPECTIEVEN ZIJN VOOR TERUGKEER VAN VROEGERE TOESTANDEN, BIEDT DE SCHRIFT, ZO ZAGEN WIJ IN VORIGE ARTIKELEN, VOLDOENDE RUIMTE OM TOCH VOLOP GEMEENTE VAN CHRISTUS TE ZIJN. EEN COMPLETE GEMEENTE. EEN GEMEENTE MET OUDSTEN EN DIAKENEN. EN DAT IS GENOEG.

TOT NU TOE LEEK HET ER MISSCHIEN OP, DAT HET IN DE GEMEENTE VAN CHRISTUS ENKEL GAAT OM DE AMBTEN. EN WE SCHREVEN ER OOK HEEL WAT WOORDEN OVER.

HET IS ECHTER OOK GOED IN HET KADER VAN ONS ONDERWERP OOK NOG OP ANDERE DINGEN TE LETTEN. IN DIT ARTIKEL WILLEN WE OOK NOG WAT ANDERE ASPECTEN BELICHTEN, DIE VAN HET ALLERGROOTSTE BELANG ZIJN, ALS ER ZICH INGRIJPENDE VERANDERINGEN VOLTREKKEN.

Verwarrende tijden

Wij kunnen ons heden nauwelijks voorstellen voor welke reusachtige problemen de mensen kwamen te staan, toen in de zestiende eeuw de reformatie doorbrak.

Heel veel vaste en vertrouwde instellingen in de kerk werden aan het wankelen gebracht.

Wat er eeuwenlang was, werd opgebroken en losgelaten, door de vreugdevolle herontdekking

**DOOR
C. J. DE LEUR
MIDDELBURG**

van het evangelie en daardoor kwam er een heerlijk zicht op nieuwe en ongehoorde dingen. Daarmee verdween of veranderde er ongelooflijk veel. Denken we maar eens aan pausdom en clerus, aan aartsbisschoppen en

bisschoppen, aan priesters en kloosterlingen, aan kerkinrichting en sacramenten. En zo is er nog veel meer te noemen. Natuurlijk bracht dat alles grote verwarring en onzekerheid bij velen. Het riep vragen op hoe het nu verder moest met Christus' gemeente, nu al dat oude verdween.

Luther

Wat is het een zegen, als in zulke tijden God mensen geeft, die in de chaos weer zicht krijgen en die zich niet verliezen in allerlei pietepouterige details, doch die forse en duidelijke lijnen weten te trekken.

Luther heeft op kostelijke wijze zulke hoofdlijnen ontdekt.

Als dan zoveel dingen zijn veranderd en weggevallen, schetst hij in 1523 in „Von Ordnung Gottesdiensts in der Gemeinde” wat er eigenlijk is fout gegaan in de kerk. Het eerste en ergste misbruik, dat de gemeente is binnengeslopen, zegt hij, is dat men Gods Woord tot zwijgen heeft gebracht.

En dan doet Luther in alle verwarring zo'n geweldige greep. Kort en bondig vat hij dan samen

wat er moet gebeuren. Het is, zegt hij dan, nodig „zuerst zu wissen, dass die christliche Gemeinde niemals zusammenkommen soll, wenn nicht daselbst Gottes Wort gepredigt und gebetet wird, sei es auch aufs kürzeste”. Het gaat in de christelijke gemeente dus om prediking en de gebeden. Die twee moeten er altijd zijn, hoe kort ook, door de omstandigheden.

Luther zal tegengeworpen hebben gekregen: Ja, alles goed en wel, maar hoe moet dat dan? Onze priesters zijn óf verdwenen óf ze hebben nooit leren preken.

En dan komt er weer zo'n prachtige visie. Het is alsof Luther wil zeggen: Toe, kijk nu eens niet naar die details. Want het gaat in de kerk om heel andere dingen.

Luther ontdekte, dat de kerk er niet is door de priester, doch dat zij vooral en allereerst is *gemeenschap der gelovigen*. En die gemeenschap der gelovigen heeft tegelijk het algemeen priesterschap.

En deze uitspraak heeft de strekking: als je op het belangrijkste let, dan lossen de minder belangrijke dingen zich vanzelf op. Zit er nog iemand mee, hoe het verder moet, Luther raakt niet van streek. In 1520 schrijft hij heel gewaagd als antwoord op bange vragen hoe het dan moet: „Wat uit de doop omhooggekropen is, dat mag zich beroemen, dat het reeds tot priester, bisschop en paus is gewijd.”

In die vroege jaren van de reformatie legt Luther er de nadruk op, dat *alle* gelovigen het recht en de plicht hebben het Woord Gods te spreken, elkaar vergeving der zonden te verkondigen, te dopen en het avondmaal te bedienen.

Met andere woorden: lieve mensen in gehavende gemeenten, schep weer moed, want alles kan en mag doorgaan. Gods gemeente bestaat nog.

Zeker, Luther voegt daaraan later ook nog toe, dat de taak van prediking en uitdeling der sacramenten *terwille van de orde* door de gemeente aan bepaalde personen dienen te worden toevertrouwd. Doch dit laatste doet niets af van de waarheid van Luthers koene uitspraken over de gemeente met het algemeen priesterschap der gelovigen.

Een stem uit het heden

Het is boeiend om te ontdekken, dat ook buiten de reformatische kerken, in de rooms-katholieke wereld, de discussie rond de ambten en het wezen van de kerk en de situatieverandering volop aan de gang is.

De kerkelijke hiërarchie heeft het daar zwaar te verduren onder de aanvallen van vooral „progressieve” theologen.

Eén van de meest bekende en ook meest omstreden figuren in ons land is dr E. Schillebeeckx. In zijn reeds genoemde boek zegt hij, dat de gemeente van Christus recht heeft op voorgangers. Wij willen een uitspraak daarover van hem u niet onthouden. Hij zegt dan op pag. 50:

Voor een gemeente van God is dit recht ook een apostolisch recht. Als gemeente van Christus heeft zij bovendien op grond van Jezus mandaat: „Doet dit tot mijn gedachtenis”, een ecclesiologisch genaderecht op het vieren van de eucharistie.

Men kan zich ook nauwelijks voorstellen, dat de volgende uitspraak van een rooms-katholiek is. We vonden deze opmerkelijke woorden, die ook ons tot nadenken kunnen zetten bij Schillebeeckx, a.w., pag. 53:

Dreigt derhalve, in veranderende omstandigheden, een gemeente zonder ambtsdrager(s) (zonder priester) te komen, en wordt deze situatie in toenemende mate het geval, dan moeten toelatingseisen die vanuit het wezen van het ambt niet innerlijk noodzakelijk zijn en in feite mede oorzaak van het priestertekort zijn, wijken voor het oorspronkelijk, nieuwtestamentisch recht van de gemeente op gemeenteliders; dan prevaleert dit apostolisch recht op de feitelijk gegroeide kerkorde, die in andere omstandigheden nuttig en heilzaam kan zijn geweest.

De verrassende Heidelbergse

In onze Heidelbergse Catechismus wordt ook over de ambten gesproken. Doch tevergeefs zoekt men naar de predikant, de ouderling en diaken.

We bedoelen dat er in de H.C. drie ambten worden genoemd, doch dat zijn niet de drie bovengenoemde.

Er wordt in Zondag 12 gesproken over het drievoudige ambt van Christus, dat van profeet en leraar, van hogepriester en van koning.

In alle omstandigheden, ook bij het kleiner worden van gemeenten, is hierin onze catechismus ook weer een uitmuntend troostboek, dat perspectieven biedt en opdrachten beschrijft, waarmee we als gemeente van Christus verder kunnen.

Immers, heel verrassend, stapt de H.C. vanuit het ambt van Christus niet over op de kerkelijke ambten, doch op de drieërlei taak voor iedere christen om profeet, priester en koning te zijn. Het is hier ook nog de moeite waard om te vermelden, dat slechts eenmaal in de H.C. de kerkelijke ambten ter sprake ko-

men, doch dan op een merkwaardig verscholen wijze. In Zondag 31, vraag en antwoord 85, waar het gaat over de tucht, worden wel ambtsdragers bedoeld, doch niet bij name genoemd. Er wordt daar immers gezegd, dat wie in de gemeente niet willen afzien van een onchristelijk leven, worden bekend gemaakt „bij de gemeente of bij hen die door de gemeente daartoe aangesteld zijn.”

Dr A. F. N. Lekkerkerker maakt hierbij in zijn boek Oorsprong en Functie van het ambt, de opmerking, dat ambtsdragers in de Heidelbergse Catechismus niet bepaald met kracht naar voren

worden geschoven en hij schrijft dan, pag. 43:

Het opzicht gaat allereerst uit van de gemeente. Terecht heeft men gesproken van een laagkerkelijke gedachtengang, die in de verdere geschiedenis van het gereformeerd protestantisme blijft konkureren met een hoogkerkelijke aandacht voor het ambt.

Hoe dit laatste dan ook zij, in ieder geval staat het vast, dat de Heidelberger ieder gemeentelid wijst op de vrijheid en de ruimte van een christenmens om profeet, priester en koning te zijn, ook in

het midden van de gemeente. Sterker nog, het bekleden van dit drievoudig ambt is ook een heerlijke plicht.

En zo kunnen we weer verder, ook als de tijden veranderen en de gemeenten inkrimpen.

Wat praktische dingen

Eigenlijk zijn we nu door de stof, die we wilden bespreken heen. Toch blijven er nog wat praktische vragen over, waaraan we graag nog wat aandacht besteden.

Doch dat laten we dan overstaan tot de volgende keer.

TEZAMEN – EN UITEEN

Het Concilie van Chalcedon van 451

... in twee naturen onvermengd, onveranderd, ongescheiden, ongedeeld ...

(Canones van Chalcedon)

Tezamen

Het duurde van 8 oktober tot 10 november 451. Meer dan 500 bisschoppen waren in het schip van de Kerk van St. Eufemia vergaderd. Chalcedon, gelegen aan de Oostkant van de Bosporus, tegenover Constantinopel, de grote Rijkshoofdstad, was een tijdlang de belangrijkste plaats van de Christenheid. Wat daar gebeurde had grote betekenis.

Niet alleen voor die tijd was „Chalcedon” van het grootste gewicht; in meer dan één opzicht is het dat nog steeds. Al was het alleen maar omdat daar opvattingen over de Christus werden geformuleerd die leidden tot de breuk van de Katholieke Kerk met a) de Kopten uit Egypte en Abessynië, b) de Armeniërs en c) de Nestorianen, ook wel de 'Chaldeeuwse Christenen' geheten.

Dat samenzijn leidde dus tot uiteengaan. En tot op de dag van vandaag is het schisma van 451 niet hersteld, zij het dat in deze tijd de afgescheiden Oosterse kerken op oecumenisch en ander niveau weer relaties met de Orthodoxe en Katholieke Kerk hebben gezocht.

Tegenstelling en Evenwicht

In „zestien lange en vaak turbulente zittingen vervatten zij wat tot op de dag van vandaag de orthodoxe geloofsregel aangaande Christus' persoon is gebleven”. Daarnaast, in de woorden van de hier geciteerde Prof. Frend, kerkhistoricus aan de

DOOR
P. J. VAN KAMPEN
ZEIST

Universiteit van Glasgow en uitermate deskundig op dit punt, „hebben ze geprobeerd voor een aantal vraagstukken betreffende kerkelijke tucht regels op te stellen, met inbegrip van de positie die moest worden toegekend aan de zetel van Constantinopel, aan de bisschoppen beter bekend als het Nieuwe Rome”.¹⁾

De beroemde uitspraak, die bovenaan dit artikel is geciteerd, werd gedaan tijdens de zesde zitting, op 25 oktober 451.

Naar we nog hopen te zien, bevatten de hierboven geciteerde woorden (in het Grieks „a-sunchutoos, a-treptoos, a-di(h)airetoos en a-chooristoos”) „een schat aan controverse”.

„Bijna elk woord had voor de ondertekenaars een technische en specifieke betekenis”. De woorden voornoemd „gaven een keurig evenwicht weer tussen elkaar beconcurrerende theologische meningen”.

Felle tegenstellingen kwamen tijdens de zittingen naar voren, pauselijke legaten werd toegevoegd: „Deze mannen zijn Nestorianen, laat hen teruggaan naar Rome”. De vertegenwoordiger van de keizer moest tussenbeide komen. Maar er kwam een document, dat „een beslissende uitwerking zou hebben op de geschiedenis

Na een tijd van stilte het vervolg op de gebeurtenissen van Nicea, enz.

Na Arius, Athanasius, Basilus en anderen nog een paar artikelen: om te spreken over de Concilies van Chalcedon, Constantinopel II en III, en Nicea II. Over zaken als de twee-naturenleer, de an-hypostasie en vooral ook, de ikonen.

In een keer of vijf aandacht voor dit 'laatste bedrijf' in de Vroege Christologie.

van het Christendom in het Middellandse Zeegebied”.

Achter de opvattingen die op het Concilie tegenover elkaar stonden „lagen twee verschillende interpretaties van Christus' werk en zelfs de aard van zijn kerk als ook aangaande zijn wezen. Deze verschillen waren zich al gaan verharderen langs culturele en aardrijkskundige lijnen. Alexandrië, Antiochië, Rome en Constantinopel stonden op het Concilie tegenover elkaar als vertegenwoordigers van elkaar potentieel uitsluitende tradities.”²⁾

Consequenties

Uiteindelijk heeft deze scheiding waarschijnlijk bijgedragen tot de overwinning van de Islam in een groot deel van het Christelijke Rijk. Een groot deel van de afgescheiden kerken koos (min of meer bewust) liever voor onderwerping aan Mohammeds opvolgers dan voor terugkeer tot Rome of Constantinopel. Inderdaad, verreikende consequenties!

Het is goed om ook deze laatste – nogal gecompliceerde – fase in de ontwikkeling van de Christologie te volgen. Daarover gaat dus deze laatste serie artikelen.

¹⁾ en ²⁾ W. H. C. Frend, *The Rise of the Monophysite Movement*, Cambridge University Press, 1972, pp. 2, 4, 5.

Boekbespreking

**Ds C. Vonk over Daniël,
1 en 2 Kronieken, Ezra
en Nehemia.**

In de reeks 'De voorzeide leer', kwam in 1984 dit deel uit, dat handelt over bovengenoemde boeken.

Op de hem eigen pittige en smeuge wijze vertelt ds Vonk en legt hij uit, zodat wij in deze bijbelboeken een goed inzicht krijgen. En vooral bij het tweede deel van het boek Daniël over de visioenen hebben we wel wat uitleg nodig, niet waar?

Fijn is het als ds V. de historische achtergronden belicht (p. 7-10), zodat we wat houvast hebben en de heilsgeschiedenis niet in het luchtledige hangt.

Nu iets over de inhoud. We noemen een paar mooie dingen, b.v. als hij op p. 13 schrijft: 'dat Nebucadnezar Jeruzalem benauwde, streng behandelde, maar dat achter de strenge Nebucadnezar de strengheid van Israëls eigen God stond, hier niet Jahweh genoemd, maar Adonaj, d.w.z. de goddelijke Heer en gebieder. Wie moet hier niet denken aan de waarschuwing van Gods verbondswraak in Lev. 26 en Deutr. 28?' (Dan. 1 : 1 en 2).

Op pag. 17 schrijft ds Vonk over het verschil in geschiedschrijving van de auteurs van de boeken de Koningen en der Kronieken naar aanleiding van de figuur van Hizkia.

'Geheel anders dan Koningen spreekt Kronieken over koning Hizkia. Kronieken weidt meer uit over het godsdienstig optreden van Hizkia en Koningen meer over zijn plaats in het internationaal gebeuren van zijn dagen, een aspect, dat men ook bij Jesaja vindt.'

Het is interessant om op deze verschillen in benadering te letten, ook b.v. naar aanleiding van de bekering van Manasse, door Koningen *niet*, door Kronieken *wel* vermeld. Het oordeel over deze bekering van Manasse is bij ds V. milder dan bij Calvijn (C. vindt de bekering gesimuleerd). Hoewel de daaraan door ds V. vastgeknoopte waarschuwing m.i. op zijn plaats is. (p. 176).

Fijn is het wat ds Vonk opmerkt over Ezra op p. 206. Hij toont aan, dat Ezra niet hard was, geen drijver, zoals wel gesuggereerd wordt, maar een medegelovige, die zich gehoorzaam hield aan Gods verbond en woorden, waar bij hij regelmatig met zijn medegelovigen in broederlijk overleg trad. (Optreden van Ezra tegen gemengde huwelijken).

Over Nehemia's schietgebeden merkt Vonk op: 'Deze zg. schietgebeden zijn geen gebeden ge-

weest van een zelfingenomen ver-eerder van zijn eigen goede werken, maar gebeden om hulp en steun.' Terecht. Neh. 13 : 29 en 31.

Een paar opmerkingen wil ik maken over wat ds Vonk schrijft over het Hebreeuwse woordje ('ad') in Dan. 1 : 21, nl. dat het niet de betekenis heeft van ons Nederlandse woordje 'totdat' (en verder niet), maar de betekenis kan hebben van ons 'tijdens' en 'terwijl'. Vers 21 omschrijft hij dan als volgt: Daniël bekleedde zolang een bijzondere functie te Babel, dat hij er nog was, toen Israël de vrijheid herkreë, doordat Cyrus aldaar koning werd. Accoord. Maar ons Nederlandse woordje 'tot(dat)' hoeft toch ook niet in te sluiten het 'daarna niet meer'? Kun je het Hebreeuwse woordje 'ad' dan niet wel degelijk vertalen met 'tot(dat)', zoals Aalders doet in de K.V. op dit vers? Aalders schrijft: - 'ad' - hoeft niet te betekenen, dat Daniël er daarna niet langer was. En in zijn kommentaar op Daniël citeert hij Nelis, die er op wijst, dat dit - 'ad' - niet alleen het punt kan aanduiden, waar de handeling ophoudt, maar ook waar ze culmineert.

Ik zou de schrijver ook willen vragen, of hij in het N.T. terecht het Griekse - achri (hies) - net als het Hebreeuwse - 'ad' - in Matth. 23 : 39, Luk. 21 : 24, Hand. 3 : 21 en Rom. 11 : 25, 26 vertaalt met - 'terwijl' -? Om het niet te lang te maken alleen iets over Rom. 11 : 26a. Ds V. zegt, dat er gelezen moet worden 'dat er (slechts) een gedeeltelijke verharding over Israël gekomen is', terwijl onderdehand' (zo dr C. v. d. Waal) hele massa's heidenen binnengaan, en aldus zal toch gans Israël (het Israël, dat die naam terrecht voert, Rom. 9 : 6, Openb. 2 : 9, 3 : 9) behouden worden.'

Is dat waar? Duwt de schrijver door de vele eigen woorden tussen haakjes, die niet in de tekst staan, de lezer niet in een bepaalde richting? Mag ik me houden aan de verklaring van de allesbehalve chiliastische, maar wel eerlijke exegeet prof. Greijdanus van Rom. 11 : 26a: tot de tijd, dat de volheid der heidenen ingegaan zal zijn. Dat moet eerst een feit zijn, dan wordt de verharding van een deel voor Israël te niet gedaan. Zij duurt tot zolang als de volheid nog niet is ingegaan, nl. in het Koninkrijk Gods, d.w.z. gelovig is geworden'. Bottenburg p. 514.

'Het gaat over Israël enerzijds en de heidenen anderzijds en vlak vooraf doelt Israël duidelijk op de Joden en ook de volgende verzen spreken van hen'. (p. 515). 'Heel Israël kan in dit verband moeilijk iets anders betekenen dan Israël als geheel tegenover

een klein deel tevoren', p. 516.

Waarom toch zo weinig royaal = koninklijk, zoals bij onze grote Koning past, over zijn beloften aan Israël en de vervulling van deze gesproken. Ze gelden toch nog? Hand. 2 : 37-39?!!

Interessant is wat ds Vonk zegt n.a.v. Dan. 6 : 1 en 9 : 1, dat Darius de Meder koning Kores ofwel Cyrus zou zijn. Hoewel dat wel betwist zal blijven.

Grappig is, dat ds V. op p. 164 het heeft over een overschrijvingsfout in 2 Kron. 9 : 2 (koning Ahazia 42 jaar, in plaats van 22 jaar, volgens 2 Kon. 8 : 26) en zelf een overschrijvingsfout maakt, want het moet niet zijn 2 Kron. 9 : 2, maar 2 Kron. 22 : 2.

We complimenteren ds Vonk met zijn voor hem laatste deel van de reeks over het O.T.

Hartelijk aanbevolen om persoonlijk te gebruiken als hulpmiddel bij de bijbelstudie en samen op de verenigingen!

Wat de uitgever Liebeck & Hooy-meyer b.v., Barendrecht betreft: Goede wijn behoeft geen krans!

J. D. Houtman, Wezep

Kerknieuws

Ned. Geref. Kerk van Amsterdam-Centrum

Vanaf 1 september is het adres van de kerkeraad: H. Brouwer, Rooseveltlaan 98-I, 1078 NN Amsterdam, tel. 020-736867.

Ned. Geref. Kerk van Ede

Adreswijziging: penningmeester en administratie van de diakonie van de Ned. Geref. Kerk te Ede: M. Teunissen, Nijeveld 39, 6715 EV Ede.

Verandering scribaat

Het scribaat van de kerk van Rijsbergen is met ingang van 1 september 1985 overgenomen door: br. J. A. S. Vermeeren, Langstraat 6, 4288 JK Uitwijk, tel. 01832-2094.

Ned. Geref. Kerk van Schiedam

De kerkeraad heeft bij acclamatie beroepen ds C. A. A. Struik, predikant van de kerk van Hoo-gveen.

Ned. Geref. Kerk van Dalfsen

De preekvoorziening wordt thans verzorgd door de heer A. S. Groenenberg, Jagersweg 2, 7711 GD Nieuwleusen, tel. 05296-2100.

Ds N. 't Hart

Ds N. 't Hart, emeritus-predikant van de Ned. Geref. Kerk van Ermelo, thans woonachtig te Steenwijk, was op 1 september

Administratie

Administratie-adres:

Postbus 84,
3956 ZS Leersum
Tel. 03434-54288

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen: uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 nov.

Abonnementenprijs:

f 47,— per jaar of f 25,— per half jaar.
Voor studenten f 38,— per jaar.
Buitenland f 55,— per jaar of f 70,— per luchtpost.
Gironummer 404945 t.n.v. Geref. Persver. Opbouw, Hoenderkopershoek 8, 3981 TE Bunnik.
Tel. 03405-61447.

Advertentieprijs:

40 ct. per mm.
familieberichten 35 ct p. mm.
Advertenties inzenden tot dinsdagmorgen 10.00 uur.

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3, 3701 AL Zeist.
Tel. 03404-22452.

j.l. 50 jaar predikant. Van deze plaats wensen wij hem van harte geluk.

Opheffing van de Ned. Ger. Kerk Oosterbeek/Wolfheze

De kerkeraad van de NGK Oosterbeek/Wolfheze heeft na raadpleging van de leden besloten de gemeente op te heffen.

De laatste eredienst zal D.V. plaatsvinden op zondag, 29 september 1985. In deze dienst gaat voor ds C. P. Plooy uit Ede.

Het besluit is genomen gezien het geringe aantal leden en dat daardoor de ambten moeilijk vervuld kunnen worden.

De leden zullen zich voegen bij de genabuurde kerken.

Informatieboekje 1985

Onder de rubriek „Lijst van Theologische Studenten” is op pag. 19 van het Informatieboekje (blauwe boekje) het telefoonnr. van de heer D. Fijan te Houten, aan wien intussen preekconsent werd verleend, onjuist vermeld. Dit nummer moet zijn: 03403-74479.

Jongerenweekend

De Ned. Geref. Kerk te Utrecht organiseert een weekend. Dit weekend is bedoeld voor jongeren, die reeds in Utrecht kerken of dit binnenkort hopen te gaan doen.

Het weekend zal worden gehouden van 20 t/m 22 september in Eck en Wiel.

Bel voor nadere inlichtingen: 030-897727.

I'Abri Fellowship Nederland

Uit de nieuwsbrief van I'Abri brengen wij het volgende onder uw aandacht:

Programma winterseizoen I'Abri-Utrecht:

A. *Open huis* – Iedere werkdag van 10.00-17.00 uur is iedereen welkom voor gesprek, studie, koffie of maaltijd.

B. Kringen

1. *Dinsdagavond*: lezing + discussie. Iedere 14 dagen, 1e keer op 3 sept., aanvang 20.00 uur.

3 sept. Mystiek of geloof – Fritjof Capra

17 sept. God is machtig maar hoe – Suurmond

1 okt. Geen geloof zonder bewijs – Pé de Bruin

15 okt. Marxisme of christendom? – Kolakovsky

29 okt. If there is a god, why are there atheists? – R. C. Sproul

12 nov. Heiden, Jood of Christen – K. H. Miskotte

26 nov. Wat is een mythe? – C. S. Lewis

10 dec. De kunst om jezelf te zijn – Karen Horney

2. *Donderdagavond* om de twee weken, 1e keer op 5 september, kring voor allen die willen beginnen met het bestuderen van de bijbel; Genesis 1 en verder.

3. *Cursus apologetiek* om de veertien dagen. De benadering van F. A. Schaeffer – bij voldoen de belangstelling.

4. *Bijbelkritiek* – op nader vast te stellen tijd en plaats.

5. Op vrijdagavond, 7.30 uur, in oprichting: kring voor buitenlanders.

C. Week-ends

1. *19 oktober in Utrecht*: Godsdienst geven aan het voortgezet onderwijs. Van 10.00-17.00 uur. Speciale dag voor allen die godsdienstles geven aan leerlingen van middelbaar of beroepsonderwijs. 's Morgens spreekt Wim Rietkerk en 's middags Freek Boekeloo. Freek Boekeloo maakt zelf het materiaal voor zijn lessen en heeft daarbij gebruik gemaakt van I'Abri materiaal en aanpak. Hij schrijft erover in het weekblad Opbouw in september en u kunt de artikelen bij I'Abri bestellen, ter voorbereiding van de studiedag. Ook belangstellenden hartelijk welkom! Kosten voor deze dag f 10,-.

2. *Open I'Abri weekend in Eck en Wiel van 15-17 november* over Francis Schaeffer: films en lezingen, 'Escape from reason', 'Whatever happened to the human race?', 'The Lords work in the Lords way'. Iedereen welkom! Kosten f 35,-.

3. *Kunst-weekend in Eck en Wiel van 13-15 december*. In memoriam H. R. Rookmaaker. Met medewerking van H. G. Geertsema, M. de Klijn, Gr. Birtwhistle, R. Henderson.

Is er leven voor de dood? Waarheid in de kunst. Zicht op de werkelijkheid. Achtergronden van de moderne muziek. Allen welkom! Kosten f 35,-.

Gebedspunten

Tenslotte noemen wij u een paar gebedspunten:

1. Wij vragen uitdrukkelijk om voorbede om een 'open deur' voor het evangelie in deze stad en groei in het geloof onder verschillende deelnemers van de kringen die 'op weg' zijn.

2. Een van de gasten die bij ons kwam deze zomer, wil christen zijn, maar voelt zich aangevochten en tegengehouden zodra zij de bijbel zelf ter hand neemt.

3. De nodige middelen om het werk te kunnen doen. Het zou misschien mogelijk zijn om lezingen in boekvorm te publiceren als wij beschikten over een steunfonds...

4. Wij bidden voor de vergroting van de mogelijkheden om Kortenhoeve en onze gaven aan een wijder gebruik dienstbaar te maken. Aan jeugdverenigingen?

Kromme Nieuwe Gracht 90,
3512 HM Utrecht.
Tel. 030-316933.
Giro 2069742.

Uit breder kring**Cursus voor ouders en opvoeders**

De Stichting Kinderwerk Timotheus te Eindhoven organiseert in Zwolle dit najaar een cursus voor ouders en opvoeders. De cursus zal gegeven worden op tien achtereenvolgende dinsdagavonden

van 19.30-22.00 uur in het Carolus Clusius College, te beginnen op 10 september a.s. Onder deskundige leiding wordt een programma van theorie- en praktijklessen aangeboden voor

hen die zich betrokken weten bij de opvoeding van het kind en die deze taak willen vervullen vanuit de Bijbel als Gods Woord. Voor meer informatie, gratis folder en opgave tel. 040-522576.

Bij de aanvang van het tiende studiejaar belegt het Bestuur van de Stichting **Nederlands Gereformeerd Seminarie** met de Samenwerkende Kerken

een samenkomst

op vrijdag 13 september des avonds om half acht in de Aula Chr. Mavoschool te Middenmeer, Dr. Colijnstraat 17.

De bijeenkomst zal onder leiding staan van de Voorzitter van het Bestuur van de Stichting, ds. L. W. G. Blokhuis die zal spreken over de vraag: „Hoe kan de prediking, één dag per week, tegen de televisie op?”

Vervolgens spreekt ds. C. A. Versluis over het onderwerp: „Waar zijn er nog heidenen?”

De samenkomst wordt gesloten door ds. J. Goudzwaard, die voorgaan zal in gebed voor het werk van het Seminarie en voor allen die daarbij betrokken zijn.

Na afloop is er gelegenheid gemeenschappelijk koffie te drinken.

Alle belangstellenden zijn hartelijk welkom.

Dinsdag 10 september start de levering van

RONDON DE BIJBEL - DEEL I

Dit eerste deel heet 'De Bijbel' en behandelt karakter, ontstaan, talen en vertalingen, indelingen, inhoud en bestudering van de Bijbel.

Dit is het begin van een 12-delige catechisatie-leergang waarin de Bijbel centraal staat.

Medewerkers, allen uit Christelijke Gereformeerde en Nederlands Gereformeerde kerken, zijn de predikanten C. van Atten, M. R. van den Berg, H. Biesma, A. Hilbers jr., W. Janse, J. K. C. Kronenberg, H. van Mullingen, W. Smouter, J. Stuij en J. Trommel. Verder G. Sneep, R. Venderbos, M. Wever en T. Wubs.

De reeks is losbladig, met 17-rings multoponsing.

Het eerste deel telt 54 pagina's.

De prijzen per stuk bij afname van 1- 5 exx.	f 7,40
6- 9	f 7,15
10-15	f 6,90
16-20	f 6,65
21 enz.	f 6,40

Over twee maanden verschijnt deel 4, over het gebed.

'Rondom de Bijbel' is een uitgave van

BUIJTEN & SCHIPPERHEIJN

Valkenburgerstraat 106 — 1011 NA Amsterdam — Tel. 020-236612

Waarom PSALTER 1980 toch de voorkeur verdient!

Na ruim vier eeuwen de eerste en enige psalmberijming die zó duidelijk het nauwkeurigheid is

- in gebruik van de namen van God wáár en zoals die in de H. Schrift staan.
- in aansluiting bij de tekstwoorden van de Bijbel.
- in aanpassing aan de melodien en aan rijmschema.

Prijs f 20,— via boekhandel. Bij grotere aantallen korting.

De kerkeraad van de Nederlands Gereformeerde Kerk te Hardinxveld-Giessendam deelt U het plotseling overlijden mede van zijn diaken, broeder

L. BOER

Zijn weloverwogen en saambindend optreden, waaruit zijn liefde tot God en de gemeente bleek, zullen we node missen.

Wij vertrouwen en bidden dat God zijn vrouw en kinderen in dit zware verlies zal dragen.

Namens de kerkeraad,
C. C. Koolsbergen, praeses
J. H. de Jong, scriba

Hardinxveld-Giessendam, 2 september 1985